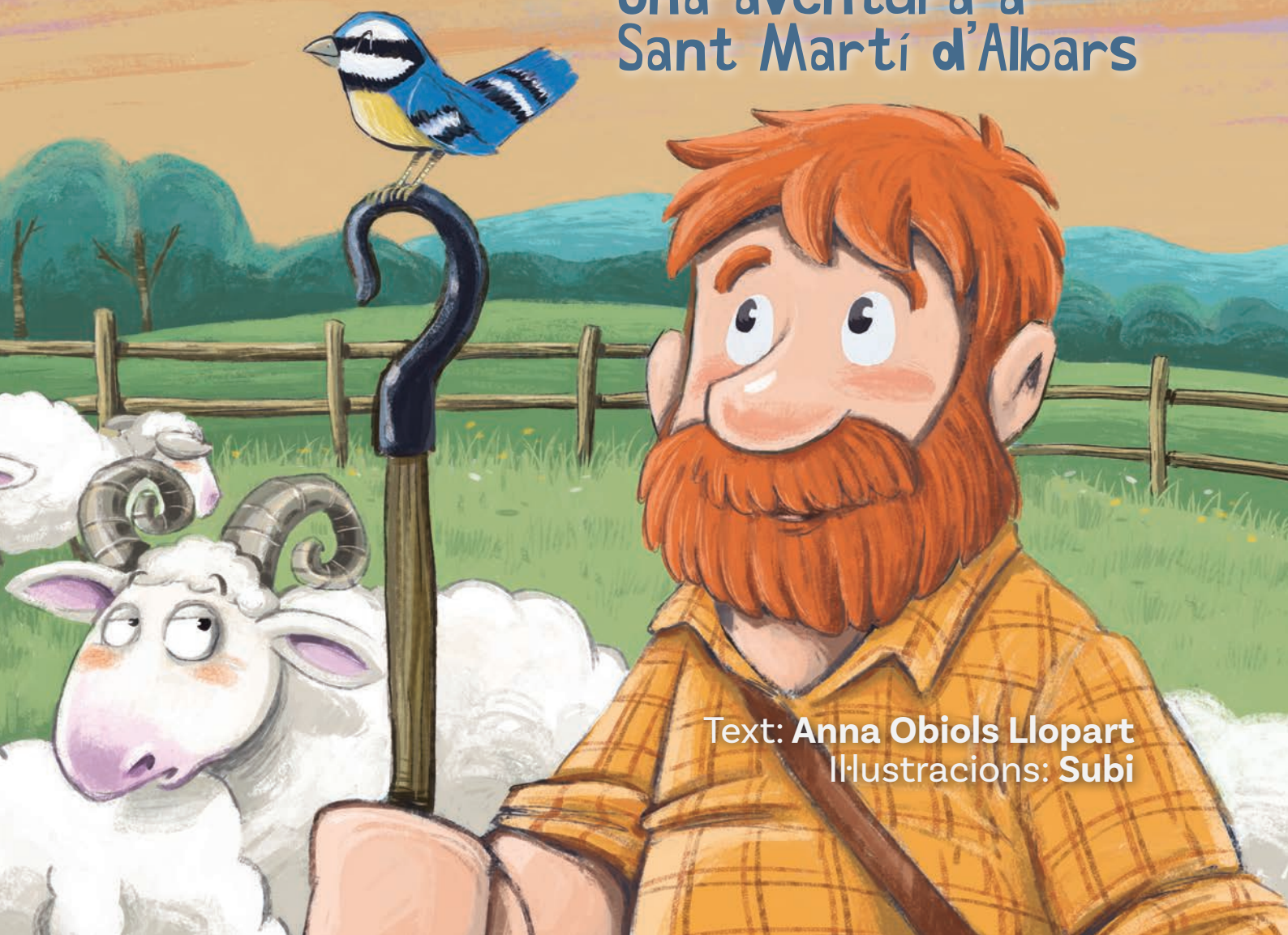

La mallerenga blava i el camí de la llana

Una aventura a
Sant Martí d'Albars

Text: Anna Obiols Llopart
Il·lustracions: Subi

Text: Anna Obiols Llopart.

Il·lustracions: Subi, Joan Subirana.

Correcció, maquetació i impressió: Editorial Cal Siller. calsiller.cat.

Edita: Consorci del Lluçanès i Ajuntament de Sant Martí d'Albars.

1a edició: octubre de 2024.

Dipòsit Legal: DL B 17443-2024.

Imprès en paper ecològic.

Ajuntament de
Sant Martí d'Albars

Consorci del
LLUÇANÈS

Productes
Locals

Lluçanès ✖
territori educador

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona

Títols de la col·lecció:

1. *La mallerenga blava i el camí de la llet.*

Una aventura a Perafita.

2. *La mallerenga blava i el camí de la llana.*

Una aventura a Sant Martí d'Albars.

Néixer i viure al Lluçanès m'ha fet conèixer i estimar llocs, coses i persones. Un molt bon amic de l'ànima és el Josep, el pastor que viu a prop de l'església de Sant Martí d'Albars. Amb ell hem passat llargues estones pels boscos, camps i rouredes de l'entorn. Ens vam conèixer un dia de primavera a la tradicional i centenària caminada a Salselles, lloc de trobada de la gent que viu a la contrada per demanar bona pluja. Des d'aquell dia, vam establir un vincle molt especial que avui encara mantenim.

Feia temps que em
rondava pel cap fer-li
un regal sorpresa i vaig
decidir posar fil a l'agulla.
Me'n vaig anar de l'alzina de
Busquets fins a la masia de la
Maria, a la Blava —m'encanta la
Blava, perquè es diu com jo!—

Ella viu en un gran mas que temps enrere havia estat una casa de parada. La vaig trobar ben enfeinada fent mitja. De la mateixa manera que ella havia teixit amb perseverança i amor les peces de roba, els anys havien sargit en ella una gran paciència, humilitat i saviesa.

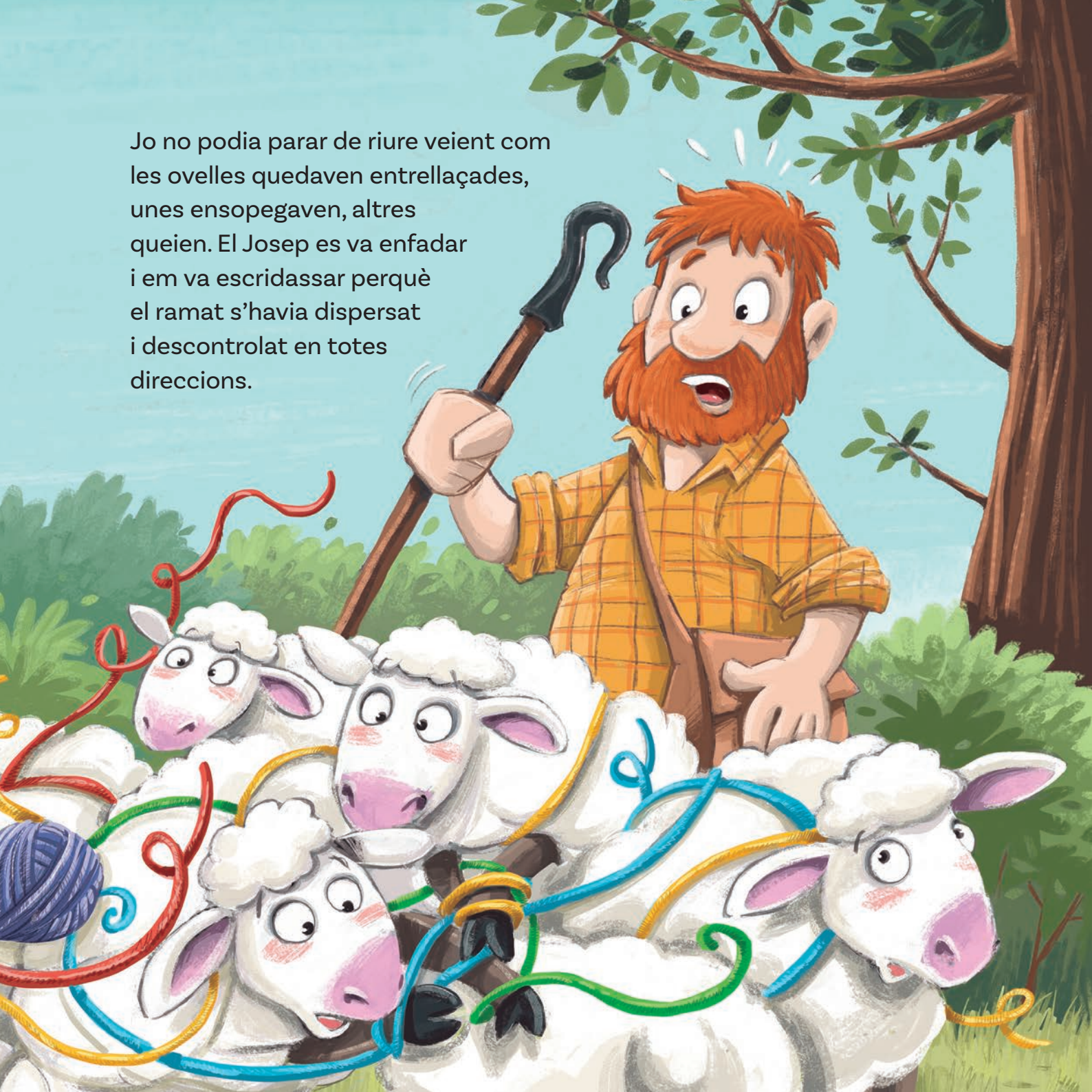
Li vaig explicar quina en duia de cap i de seguida em va posar dins d'un farcell, madeixes de llana de colors.

Tota carregada vaig sobrevolar Beulaigua i vaig seguir un bon tros pel Camí Ramader de Marina; un camí per on tradicionalment passaven grans ramats que venien de la plana per anar a buscar les pastures fresques d'alta muntanya. Vaig veure el Josep amb el seu ramat i m'hi vaig apropar per saludar-lo. Com que em moria de ganes de jugar, em vaig enfil·lar damunt d'una de les ovelles. Aquesta es va esverar i jo vaig anar saltant d'una a l'altra mentre elles intentaven atrapar-me. En un dels salts em va caure el farcell. Les madeixes de llana primer van volar pels aires i després van anar per terra embolicant-se entre les ovelles i els xais.

Jo no podia parar de riure veient com
les ovelles quedaven entrelaçades,
unes ensopegaven, altres
queien. El Josep es va enfadar
i em va escridassar perquè
el ramat s'havia dispersat
i descontrolat en totes
direccions.

Amb tant d'enrenou i cridòria, el Pere, el tonedor que en aquells moments estava esquilant les ovelles a la casa de pagès del davant, es va acostar per veure què passava. Ell va ajudar a desenredar-ne unes quantes atrapades entre la llana mentre el Josep i la Fita, la gossa pastora, intentaven agrupar el ramat.

Enmig d'aquell rebombori, es va acostar un grup d'infants amb avis i àvies que anaven de camí al safareig a berenar, prop de la font de Cal Blanc. Als nens i nenes, com jo, en un inici, els va fer gràcia veure com les ovelles intentaven alliberar-se d'aquella trampa. Després, però, van ajudar a les que no se'n sortien a desfer-se d'aquells embolics.

Van estar-hi una bona estona traient una pota d'aquí, un fil de llana d'allà, un nus de més enllà. La sort va ser que amb tanta colla van poder desenredar totes les ovelles i, finalment, calmar el ramat.

L'Arnau, un nen de la colla, es va fixar amb la pila de vellons que el Pere havia esquilat i li va demanar per què servia. Ell els va explicar que d'allà, després d'un procés, se n'extreia el fil de llana per teixir.

Es feia tard i el grup havia de continuar cap al safareig. El Pere els va dir que ja que anaven cap allà s'emportessin alguns vellons per rentar-los.

Jo vaig demanar disculpes al Josep, em vaig acomiadar de les ovelles i, molt encuriosida, vaig afegir-me al grup.

Arribats a lloc, les persones grans ens van ensenyar com netejar la llana. Quan la vam tenir ben neta, vam deixar que s'assequés. Un avi que havia estat paraire ens va explicar que un cop seca calia cardar-la, pentinar-la i filar-la per després poder fer-ne teixits i roba.

En aquell moment, em vaig atrevir a explicar-los que a causa de l'incident amb les ovelles m'havia quedat sense madeixes i les necessitava per fer un regal al meu amic Josep. La Laia, una de les nenes, va proposar d'ensacar tota aquella matèria primera i portar-la a la Maria, la seva àvia. I va ser així que amb el farcell subjectat a les potes, em vaig dirigir per segona vegada a ca la Maria.

Es va ben sorprendre de veure'm de nou allà. Li vaig explicar tot el que havia passat i no va dubtar en donar-me un cop de mà. Em va ensenyar a filar la llana que li portava, ja que la Maria venia d'una família de filadores i, després, a tenyir la llana, tal com ho feien les tintoreres. El color ocre va sortir de la ceba bullida, el bordeus del fruit del saüc, el verd de les ortigues... Va ser com desplegar l'arc de Sant Martí al menjador de la casa de pagès.

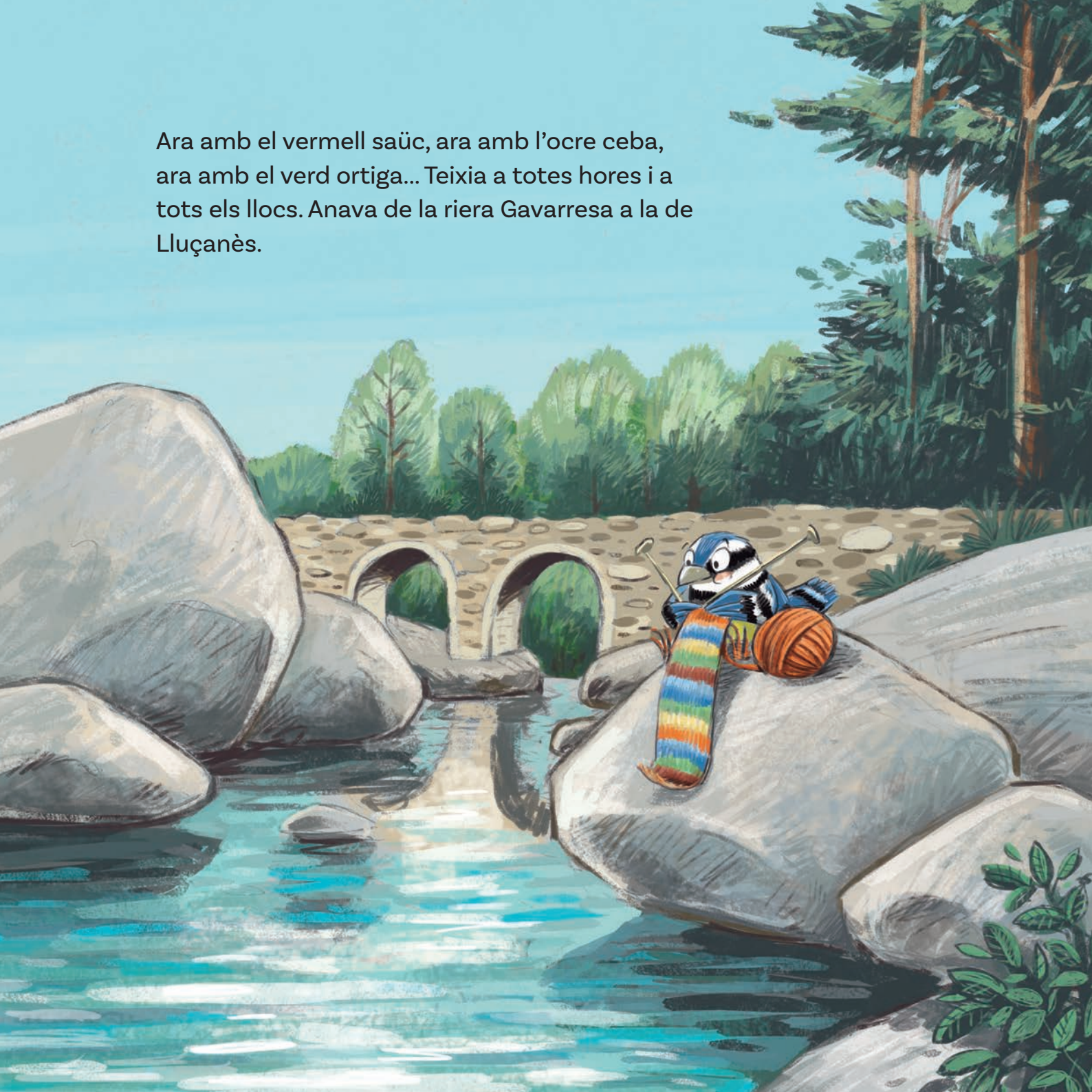

Un cop les llanes tenyides es van assecar, la Maria em va posar una madeixa de cada color dins del mateix farcell que havia portat per, finalment, poder començar el regal per al meu amic.

Durant dies i dies, amb les agulles de fer mitja, vaig teixir i teixir.

Ara amb el vermell saüc, ara amb l'ocre ceba,
ara amb el verd ortiga... Teixia a totes hores i a
tots els llocs. Anava de la riera Gavarresa a la de
Lluçanès.

Del pont medieval al pont de les Goles de Fumanya. Vaig aprendre a teixir quieta, dempeus o volant pel cel. De nit i de dia. Amb fred i amb calor. Amb els ulls oberts i també amb els ulls tancats.

Teixia sola en silenci. I acompanyada, escoltant i conversant; si era així, demanava que em guardessin el secret.

Van passar els dies,
les setmanes i els mesos.
Un equinocci i un solstici. I un dia
especialment fred es va escaure que era
l'aniversari del Josep. El vaig trobar tornant del
Centre d'Estudis i Recursos de la Transhumància de
Lluçà, a Santa Eulàlia de Puig-oriol, on havia participat
en una trobada de pastors i pastores. Tenia pressa perquè
encara havia de treure a pasturar les seves ovelles. El vaig
acompanyar fins al corral i, quan vam tenir el ramat al prat, el
Josep es va asseure a reposar.

Llavors jo em vaig posar damunt de la seva espatlla. Li vaig xiuxiuejar a cau d'orella una cançó d'aniversari i li vaig donar el regal. Sorprès, va trigar uns moments a reaccionar i el va desembolicar prenent-se el seu temps. De dins en va treure la bufanda de colors que jo li havia estat teixint. Se la va embolcallar al coll i els seus ulls, igual que els meus, se'ns van humitejar d'emoció.

Vam passar el dia junts i, quan va ser hora d'anar a tancar el ramat, ens vam acomiadar feliços, ell per terra i jo per aire.

Riera
Gavarresa

Santa Eulàlia
de Puig-oriol

Rec del
Gorg Negre

Castell
de Lluçà

Riera de
Lluçanès

La Blava

Pont de les Goles
de Fumanya

Rec de
La Blava

Beulaigua

Sant Martí
d'Albars

Pont de
Sant Martí

Sobrevolant la zona i amb les llanes de colors sobreres, vaig anar creant una xarxa de colors aèria amb totes les descobertes fetes. Mentre ho feia, em vaig adonar de la importància dels oficis antics, molts dels quals ja han desaparegut, i d'altres que, amb el temps, s'han transformat. Vaig prendre consciència que tots ells van donar feina a homes i dones del Lluçanès i van crear prosperitat i riquesa al territori.

Investiga

1. De l'ovella a la bufanda

Relaciona els dibuixos que mostren els 6 passos per passar de la llana a una peça de roba amb els seus noms i descripcions.

- A. **filar**: Procés que consisteix en estirar, torçar i cargolar les fibres amb una filadora o fus per obtenir el fil de la llana i aconseguir que sigui resistent i homogeni.
- B. **tondre**: Tècnica artesanal d'esquilar les ovelles que consisteix en tallar arran la llana retirant, d'una sola peça, els vellons. S'utilitzen tisores manuals o elèctriques.
- C. **tenyir**: Procés per donar color a les fibres de llana impregnant-les amb un tint natural (fruits del bosc, vegetals, escorça d'arbres, etc.) utilitzant olles amb aigua calenta.
- D. **cardar i pentinar**: Operació de desenredar, arrencar i individualitzar les fibres de la llana fent servir una carda: instrument de fusta amb punxes de filferro (antigament es feien servir els cards). A continuació es pentina amb una pinta o pentinadora per deixar les fibres alineades i treure les impureses.
- E. **rentar**: Procés de netejar la llana bruta extreta de les ovelles amb aigua calenta i sabó per treure-li la brutícia i els greixos. Un cop rentada cal assecar-la al sol i esponjar-la.
- F. **teixir**: Operació de transformar la llana ja filada en teixits utilitzant diferents tècniques: a mà, fent mitja amb agulles, o mecanitzat, amb un teler.

1

2

3

4

5

6

2. Ets capaç de trobar en el conte...?

- A. Els diferents oficis.
- B. Llocs o esdeveniments que passen a Sant Martí d'Albars.

3. Creus que aquestes afirmacions són certes o falses?

- A. La caminada a Salselles servia (o serveix) per demanar bona pluja.
- B. Pel Camí Ramader de Marina hi passaven (o passen) grans ramats que venien de la plana per anar a buscar neu a l'alta muntanya.
- C. El tonedor o tonedora era la persona encarregada de rentar les ovelles.
- D. La mallerenga blava volia regalar una bufanda al Josep pel seu aniversari.
- E. Per tenyir la llana de color ocre es fa servir el fruit de saüc.
- F. Una madeixa o troca és un conjunt de fil recollit en moltes voltes perquè no s'emboliqui.

Solucions

2A: pastor/a, esquilador/a (tonedor/a), filador/a, tintorer/a i teixidor/a.
2B: Església de Sant Martí d'Albars, caminada a Salselles, La Blava, Beulaigua, Camí Ramader de Marina, font i safareig de Cal Blanc, pont medieval, pont de les Goles de Fumanya, riera de Lluçanès i riera Gavarrera.
3: V - F - F - V - F - V.

1: 1-B / 2-E / 3-D / 4-A / 5-C / 6-F.

La mallerenga blava i el camí de la llana

Una aventura a Sant Martí d'Albars

La mallerenga blava té un amic de l'ànima que és pastor. S'apropa el seu aniversari i li vol fer un regal ben especial amb llana de colors però, seguint el Camí Ramader de Marina, n'hi passa una de grossa.

Mentre intenta desfer l'embolic, descobrirà el procés que segueix la llana per transformar-se en roba.

Voleu saber si se'n sortirà?

